

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2770	24 augustus 1993

Onderwerp:

Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 50/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/2770 d.d.
24 augustus 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID

HSV

HAI

HMA

HPEA

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

50/93

(Afgesloten 241600 AUG 1993)

Bosnië-Herzegovina

Bij de onderhandelingen in Genève over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina zijn de vertegenwoordigers van de strijdende partijen vorige week overeengekomen dat Sarajevo voor de duur van twee jaar onder beheer van de VN zal komen te staan. Met name zal de VN waken over het toezicht op de ordehandhaving in de diverse delen van de stad. Daardoor moet discriminatie tegen minderheden worden voorkomen. Het door de VN te vormen stadsbestuur zal worden bijgestaan door een adviescommissie, samengesteld uit vertegenwoordigers van de diverse bevolkingsgroepen. Dit akkoord houdt in dat de hoofdstad niet zal behoren tot één van de deelstaten waarin Bosnië-Herzegovina zou moeten worden opgedeeld.

Ondanks de gemelde vooruitgang in de onderhandelingen is er nog geen uitzicht op een alomvattende vredesregeling. Met name ontbreken aanwijzingen voor toenadering in de standpunten van de drie partijen omtrent de grenzen van de te vormen deelstaten. Vooralsnog lijkt bij alle partijen de bereidheid tot ingrijpende concessies op dit punt te ontbreken. Met het oog daarop hebben de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg de delegaties het afgelopen weekeinde een compromisvoorstel doen toekomen over een mogelijke geografische verdeling en hen tien dagen de tijd gegeven voor consultaties met hun achterban. Derhalve zal het overleg pas op 30 augustus worden hervat. Het plan is gebaseerd op een geografische verdeling waarbij de Serviërs ruim de helft van het Bosnische grondgebied zou worden toegewezen, tegen de Kroaten bijna 20% en de Moslims 30%.

Met name laatstgenoemden hebben inmiddels bezwaar aangetekend tegen kernelementen van het genoemde plan. Zij wijzen erop dat de Moslims minder gebied zouden overhouden dan hun aandeel in de bevolking rechtvaardigt. Bovendien is niet voorzien in een toegang tot de zee of de rivier de Sava, hetgeen door hen in het recente verleden was geëist. Daardoor achten de Moslims het voor hen voorziene deel van Bosnië-Herzegovina economisch niet levensvatbaar.

De twee andere delegatieleiders bij de onderhandelingen in Genève hebben in beginsel positief gereageerd op de voorstellen van Owen en Stoltenberg. Toch is het verre van zeker dat met name de Serviërs daadwerkelijk zullen meewerken aan uitvoering van de plannen. Eerder dit jaar verzette het Bosnisch-Servische parlement zich met succes tegen de in het Vance/Owenplan voorgestelde territoriale concessies aan de Moslims. Ook in de voorstellen van Owen en Stoltenberg zouden de Serviërs, hoewel zij een onevenredig groot deel van Bosnië-Herzegovina zouden overhouden, het meeste gebied moeten opgeven.

De Bosnische Serviërs zullen vermoedelijk onder grote druk komen van de Servische politieke leiding, die het ontwerp-voorstel ziet als een mogelijkheid om het leeuwedeel van de Servische veroveringen in Bosnië-Herzegovina te consolideren en gelijktijdig te komen tot opheffing van de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Daarom is denkbaar dat het Bosnisch-Servische parlement toch formeel met de voorstellen zal instemmen, mogelijk in de hoop dat afwijzing door de Moslims uitvoering van het akkoord alsnog onmogelijk zal maken. Betwijfeld moet

echter worden of de Bosnische Serviërs in de praktijk zouden meewerken aan uitvoering van zo'n akkoord.

UNHCR heeft aandacht gevraagd voor de positie van de Moslims in Mostar, de hoofdstad van Herzegovina. Mostar had vóór de oorlog een Moslim-meerderheid, maar wordt door de Bosnische Kroaten opgeëist als hoofdstad van de door hen gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina. De Kroaten streven ernaar Mostar etnisch te zuiveren, onder meer door de achtergebleven Moslims elementaire levensbehoeften te onthouden. Tegen deze achtergrond is vermeldenswaard dat in het bovengenoemde voorstel van Owen en Stoltenberg Mostar vooralsnog niet aan één der partijen wordt toegewezen, maar tijdelijk onder EG-gezag wordt geplaatst.

Een woordvoerder van UNHCR heeft gesteld dat het de organisatie ontbreekt aan voldoende financiële middelen om de hulpverlening aan de Bosnische bevolking voort te zetten. Zelfs indien op zeer korte termijn een vredesregeling zou worden gesloten, wordt verwacht dat de fondsen medio oktober zullen zijn uitgeput. Daarbij werd benadrukt dat van de 420 miljoen US dollar die dit jaar voor hulpverlening in Bosnië-Herzegovina aan UNHCR zijn toegezegd, slechts ruim 162 miljoen daadwerkelijk ter beschikking zijn gesteld.

Een woordvoerder van de Russische minister van Buitenlandse Zaken Kozyrev heeft verklaard dat door het principebesluit van de NAVO tot mogelijke luchtacties tegen de Bosnische Serviërs een zeer gevaarlijke situatie is ontstaan. Hij kondigde aan dat Kozyrev opnieuw een poging zal doen te bemiddelen in het Bosnische conflict. Russische media van diverse signatuur hebben de afgelopen dagen het betreffende NAVO-besluit bekritiseerd; sommige hebben het vermoeden geuit dat het Westen, met name de VS, de machtsverhoudingen in een regio waarin traditioneel sprake is van grote Russische invloed, in eigen voordeel wil wijzigen. Andere stellen dat het NAVO-besluit een compromis-oplossing van de Bosnische oorlog bemoeilijkt omdat het Izetbegovic aanmoedigt in zijn afwijzing van een compromis in de hoop dat alsnog een buitenlandse militaire interventie kan worden uitgelokt. Bij de opstelling van de Russische regering speelt vermoedelijk ook de vrees een rol dat het NAVO-besluit in de kaart zal spelen van de conservatief-nationalistische tegenstanders van president Yeltsin. Opmerkelijk is dat van Russische zijde steeds openlijker wordt aangegeven dat na aanvaarding van het vredesplan de weg in beginsel moet openstaan voor tenminste een verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië".

Autoriteiten uit de Bosnische regio rond Bihac hebben ten overstaan van de EG-waarnemersmissie in het voormalige Joegoslavië benadrukt dat zij goede betrekkingen onderhouden met Kroatië. Deze regio wordt gedomineerd door Moslims, maar ligt geografisch geïsoleerd van de overige Moslim-gebieden in Bosnië-Herzegovina en grenst aan drie zijden aan Kroatië. De betrekkingen van de Moslims uit die regio met de Kroaten zijn ook in het verleden veel beter gebleken dan die van de overige Bosnische Moslims. Dit heeft ook invloed op de verhoudingen binnen de politieke leiding van Bosnië-Herzegovina, omdat het Bosnische (Moslim-)presidentielid Abdic uit de regio Bihac afkomstig is en zich, ook in het recente verleden, relatief onafhankelijk heeft opgesteld van Izetbegovic, met name waar het de betrekkingen met de Kroaten betrof. Tegen deze achtergrond is niet uitgesloten dat, indien Bosnië-Herzegovina daadwerkelijk zou worden opgedeeld langs de door Owen en Stoltenberg geschetste lijnen, de regio-Bihac zich in de praktijk sterker op Kroatië zal oriënteren dan de overige Moslim-gebieden.

Het Britse UNPROFOR-bataljon in Bosnië-Herzegovina heeft gemeld over bewijzen te beschikken dat de wapenfabriek in Vitez (centraal-Bosnië), in tegenstelling tot wat eerder werd aangenomen, nog in gebruik is. Deze fabriek, die met name handvuurwapens en munitie vervaardigt, wordt beheerst door de Kroaten, maar vormt

een belangrijk doel voor de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten, waarschijnlijk vooral met het oog op de voortdurende wapentekorten van de Moslims.

Volgens onbevestigde berichten zou de regering van Albanië medewerking hebben toegezegd aan doorvoer van eventuele wapenleveranties vanuit islamitische landen naar de Bosnische Moslims. Indien bevestigd, is dit zeer opmerkelijk. Albanië heeft zoals bekend regelmatig uiting gegeven aan haar ongerustheid over de situatie van de etnische Albanezen in de naburige Servische provincie Kosovo, en er zijn aanwijzingen dat individuele Albanezen enige steun verlenen bij de opbouw van een clandestiene militaire organisatie aldaar. Albanië streeft er echter naar een directe betrokkenheid bij de strijd in (andere delen van) de voormalige Joegoslavische federatie te voorkomen. Steun aan wapenleveranties naar de Bosnische Moslims zou zo'n betrokkenheid juist dichterbij brengen.

Kroatië

Het Kroatische ministerie van Binnenlandse Zaken heeft verklaard dat het een organisatie heeft ontdekt die steun verleende aan de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten en zich voorbereidde op het plegen van terroristische aanslagen in Kroatië zelf. In het communiqué werd geconcludeerd dat de betreffende personen de "gastvrijheid van Kroatië hebben misbruikt". Er zijn geen aanwijzingen dat de betreffende berichten juist zijn. Het is echter, gezien de spanningen tussen Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina en de steun die eerstgenoemden lijken te ontvangen vanuit Kroatië zelf, niet uitgesloten dat Moslims in Kroatië uit wraak subversieve acties voorbereiden en daarbij gebruik maken van Moslims die als gevolg van de Bosnische burgeroorlog naar Kroatië zijn gevlucht. Ook is evenwel denkbaar dat de Kroatische autoriteiten deze melding als rechtvaardiging willen gebruiken om Bosnische vluchtelingen, die in groten getale de grens zijn overgestoken toen de betrekkingen tussen Kroaten en Moslims nog goed waren, terug te zenden naar Bosnië-Herzegovina.

President Hadzic van de Krajina, de "Servische" republiek in Kroatië, heeft in een recent interview gesteld dat niet alleen Kroatië, maar de hele wereld gedwongen zal zijn de onafhankelijkheid van de Krajina te erkennen. Hij stelde dat internationale druk op Kroatië om de Krajina een zekere autonomie te verlenen zinloos is, omdat zijn land niet bereid is zo'n autonomie binnen het Kroatische staatsverband te aanvaarden. Zoals in het verleden reeds gemeld, is de politieke top van de Krajina verdeeld tussen een relatief gematigde groep, die onderhandelingen met de Kroatische autoriteiten bepleit om voor de Krajina een zekere autonomie te bewerkstelligen, en een radicale groep die volledige onafhankelijkheid van de Krajina als enig doel heeft. Met zijn uitspraken onderstreept Hadzic dat hij tot laatstgenoemde groep behoort.

Volgens Kroatische media hebben onlangs demonstraties plaatsgevonden in Knin, de hoofdstad van de Krajina. Servische strijders zouden het front bij Drnis (UNPA-zuid) hebben verlaten en met hun tanks naar het parlamentsgebouw van de Krajina zijn gereden om te protesteren tegen hun ontoereikende soldij. Hoewel deze melding niet kan worden bevestigd en mogelijk met name dient om de verdeeldheid onder de Kroatische Serviërs te benadrukken, is het niet uitgesloten dat de regering van de Krajina onvoldoende middelen heeft om de soldij te betalen. Dit zou het moreel van de Servische troepen nadelig kunnen beïnvloeden.

Voorzitter Leskovac van de Radicale Partij in de Krajina (gelieerd aan de gelijknamige Servische extreem-nationalistische partij van oppositieleider Seselj) heeft de regering van de Krajina ervan beschuldigd niets te doen aan de criminaliteit en corruptie in het land, met name in oost-Slavonië (UNPA-oost). In dit verband beschuldigde hij Hadzic ervan te streven naar afscheiding van oost-Slavonië van de rest van de Krajina. De kritiek van Leskovac weerspiegelt voor een deel de opstelling van Seselj in Servië, die de socialistische regering van pre-

sident Milosevic eveneens beschuldigt van ondoelmatig en ondoortastend optreden, waardoor de criminaliteit toeneemt. Anderzijds is onmiskenbaar dat UNPA-oost in zowel politiek als economisch opzicht grotendeels wordt beheerst door autonoom opererende Servische groeperingen. Mede gezien het feit dat oost-Slavonië geografisch geïsoleerd is van de rest van de Krajina, maar direct aan Servië grenst, is een afscheiding van dit gebied van de Krajina (en mogelijk aansluiting bij "Joegoslavië") niet onmogelijk. De beschuldigingen van Leskovac houden echter vermoedelijk tevens verband met de rivaliteit in de Krajina tussen de Dalmatische en Slavonische Serviërs.

Mogelijk in verband hiermee is vermeldenswaard dat volgens de militaire autoriteiten in Osijek (UNPA-oost) Bosnische Serviërs troepen hebben overgebracht vanuit de regio Banja Luka naar UNPA-oost. Ook zouden eenheden van de Servische, autonoom opererende extreem-nationalistische Arkan-militie in het gebied actief zijn. Deze berichten kunnen niet worden bevestigd, maar als zij juist zijn, onderstrepen zij dat Serviërs uit "Joegoslavië", Kroatië en Bosnië-Herzegovina hun militair-politieke opstelling tenminste deels coördineren. Dit zou een bedreigende situatie vormen voor Osijek, één van de weinige Kroatische bolwerken in de vrijwel geheel door Serviërs gedomineerde UNPA. Het is echter niet uitgesloten dat dit bericht met name Kroatische politiek-propagandistische doeleinden dient.

Servië/Montenegro

meldt een aanzienlijke toename van geweldsmisdrijven in "Joegoslavië". Misdaadigersbenden zouden elkaar in Belgrado gewapenderhand bestrijden en in één geval zou zelfs de trein vanuit die stad naar de Montenegrijnse havenplaats Bar zijn beschoten. Volgens de betreffende melding zou in Montenegro gemiddeld per dag één persoon gedood worden bij geweldsmisdrijven. De groeiende criminaliteit houdt waarschijnlijk verband met de economische crisis, die verscherpt wordt door de internationale sancties tegen het land. De verslechterende sociaal-economische omstandigheden zouden een belangrijke drijfveer vormen voor het Servische bewind om te streven naar opheffing van die sancties, zeker met het oog op de naderende winter. Hoewel in "Joegoslavië" dit seizoen een record-oogst wordt verwacht, zodat hongersnood onwaarschijnlijk is, kunnen elementaire levensbehoeften zoals brandstof en medicijnen zeer schaars worden.

Er zijn nieuwe aanwijzingen voor onenigheid tussen Servië en Montenegro. Aanleiding is het feit dat de "Joegoslavische" regering eind juli haar medewerking heeft opgezegd aan de CVSE-missie die onderzoek deed naar de handhaving van mensenrechten in het land. Een resolutie van de Veiligheidsraad van begin augustus, die tot herziening van dit besluit ocriep, heeft "Joegoslavië" afgewezen met als argument dat "een begin van normalisering" van de internationale betrekkingen met het land een vereiste is voor voortzetting van de activiteiten van de CVSE-missie. Dit standpunt is openlijk afgekeurd door de Montenegrijnse minister van Buitenlandse Zaken Lekic, die zijn steun aan de opstelling van de Veiligheidsraad heeft betuigd. In Montenegro bestaat, ook in leidende kringen, onvrede met de ondergeschikte status van de republiek ten opzichte van Servië en met de sancties, waarvoor de Montenegrijnen uitsluitend Servië verantwoordelijk stellen. Nog niet eerder was sprake van een openlijke afkeuring van de federale politiek door de Montenegrijnse leiding. Dit zal naar verwachting de wrijvingen tussen beide deelrepublieken van "Joegoslavië" verder verscherpen.

In leidende kringen in Bulgarije vindt een discussie plaats over de toekomstige betrekkingen met Servië. In de Bulgaarse visie zou na beëindiging van het conflict in Bosnië-Herzegovina het gevaar toenemen dat Servië een escalatie van etnische conflicten in Kosovo zal provoceren. Dit kan in Bulgaarse ogen leiden tot een burgeroorlog waarbij ook Macedonië en Bulgarije zelf betrokken kunnen raken. De Bulgaarse regering hoopt, in nauwe samenwerking met andere buurlanden en het Westen, zo'n ontwikkeling te voorkomen door ook na de beëindiging van het con-

flict in Bosnië druk op Servië te blijven uitoefenen. Hiertegen bestaat verzet van de kant van pan-Slavistische en orthodoxe stromingen en van de (oppositio-
nele) voormalige Bulgaarse communistische partij, die pleiten voor herstel van
de traditioneel hechte banden met Servië. Zij wijzen erop dat de betrekkingen
met het Westen in economisch opzicht weinig concrete resultaten hebben opgele-
verd en door de sancties tegen "Joegoslavië" ook de Bulgaarse economie wordt
aangetast. Naar verwachting zal echter vooralsnog de "pro-Westerse" stroming in
de Bulgaarse politieke leiding blijven overheersen.

Conclusie/vooruitzicht

Er is nog geen uitzicht op een doorbraak in de onderhandelingen in Genève over
de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. De Moslims maken bezwaar tegen de
door de internationale bemiddelaars voorgestelde geografische verdeling van de
republiek. De groeiende sociaal-economische spanningen in "Joegoslavië" kunnen
een belangrijke drijfveer vormen voor het "Joegoslavische" bewind om de Bosni-
sche Serviërs te bewegen het voorstel te aanvaarden, omdat dit opheffing van de
internationale sancties tegen "Joegoslavië" dichterbij zou kunnen brengen. Over-
rigens is het ondanks de initiële instemming van de Bosnisch-Servische leiding
onzeker of de Bosnische Serviërs aan zo'n geografische verdeling zullen willen
meewerken. Ondanks toenemende internationale kritiek zetten de Bosnische Kroaten
inmiddels hun pogingen voort om Mostar etnisch te zuiveren.

Er zijn nog steeds geen aanwijzingen voor toenadering tussen de Serviërs en
Kroaten in Kroatië. Overigens is er sprake van politieke spanningen binnen de
Kroatisch-Servische leiding. De politieke impasse over het conflict rond de
"Servische" gebieden in Kroatië zal naar verwachting voorlopig voortduren.

In Montenegro bestaat groeiende onvrede over de ondergeschikte status van de
republiek ten opzichte van Servië en met de sancties tegen "Joegoslavië",
waarvoor de Montenegrijnen uitsluitend Servië verantwoordelijk stellen.